

Renessanse og tidlig moderne tid i Norden, miljøhistorie, klimahistorie, kunnskapshistorie, historiske kart og kartografiens historie, digital humaniora

Postdoktor Ingar Stene

Min primære forskningsinteresse er klima-, miljøhistorie og idéhistorie i Norden og Europa i perioden 1450-1750, men jeg er også interessert i digital humaniora, i kartanalyse og historiske kart, befolkningshistorie, lemenhistorie, Grønland, geologiens historie og en hel del andre ting. Under følger noen forslag til overordnede problemstillinger og mulige kilder, men ta gjerne kontakt med meg dersom du er nysgjerrig på andre temaer innen samme periode.

Nordiske krisetider 1400 - 1800

Hvem døde og av hva, under fortidens mange krisetider? Som del av prosjektene NORCLI (<https://www.uio.no/english/research/strategic-research-areas/uio-energy-and-environment/research/NORCLI/>) og CLIMSHOCK (<https://www.uio.no/english/research/strategic-research-areas/uio-energy-and-environment/research/clim-shock/>) er det samlet store mengder data om dødsfall og begravelser i Norge fra norske kirkebøker, fra 1622 til 1799. Selv om kirkebøker har vært brukt av slektsforskere og historikere i flere tiår, er det få som tydelig har koblet dem konkret til klima- og miljømessige hendelser. Dataene er også understudert når det kommer til spørsmål om alder, kjønn, sosial status og dødsårsaker i perioden, og kan være bra utgangspunkt for sosialhistoriske så vel som klimahistoriske masteroppgaver.

Naturen og miljøets kunnskapshistorie i Norden:

Når ble natur til «miljø», og hvordan har menneskenes forhold til dyr, planter, mineraler og jordkloden endret seg gjennom historien? Hvordan har mennesker påvirket landskap, dyr og økosystemer – eksempelvis gjennom avskoging, gruvedrift, overfiske, jakt, avl og dyrehold? Og hvordan har menneskenes holdninger til naturen og miljøet endret seg gjennom historien, i takt med disse endringene?

Temaet egner seg bra for å skrive mer ide- og kulturhistoriske oppgaver, men det er også mulig å jobbe mer materielt med det faktiske menneskelige fotavtrykket på naturen.

En rekke kilder fra tidlig moderne tid kan benyttes:

- Nordiske naturhistorier, som Olaus Magnus *De nordiske folkenes historie* (1555), Peder Claussøn Friis' *Fiske, Fugle og Træer udi Norge* (1599), eller Erik Pontoppidans *Forsøk til Norges naturlige historie* (1752).

- Tidlig moderne værbøker, almanakker og bondepraktikaer. Disse kom til Danmark-Norge fra Tyskland på 1500-tallet, og knyttet astrologi, meteorologi og folketro til den årlige jordbrukskalenderen. De ble svært populære trykk både på Dansk og på Svensk utover 1600 og 1700 tallet og mange overlevende eksemplarer finnes tilgjengelig digitalt.
- Skillingstrykk og prekener. Populære skillingstrykk kostet en skilling og spredte nyheter og propaganda i tidlig moderne tid på versemål og som sanger som skulle synges offentlig. I likhet med prekenene var de ofte normative, moralsk belærende og sjelelig oppbyggende, og mange av dem forteller historier som belyser forholdet mellom mennesker, moral og natur.
- Brev og brevsamlinger. Det finnes bevarte brevsamlinger fra en rekke nordiske og europeiske intellektuelle fra perioden, men spesielt brevsamlingen til Ole Worm er et bra utgangspunkt. Fra 1607 – 1654 korresponderte Worm med en rekke europeiske intellektuelle om alt fra enhjørninger og pygmeer, oppdagelsesferder og reiser, klima, teologi, historie, naturvitenskap, krig og beleiringer, sult, nød og elendighet og livets mange andre små og store utfordringer. Hele brevsamlingen finnes tilgjengelig transkribert, både i bokform og digitalt.
- Vitenskapelige tekster og avhandlinger. Det finnes transkriberte og oversatte tekster fra store vitenskapelige profiler som Niels Stenssøn og Tycho Brahe, men også mindre kjente og mer amatørmessige avhandlinger kan være interessante.
- Reisebeskrivelser og kart. Nasjonalbiblioteket har en stor samling av trykte kart og atlas over Norden, fra 1482 til moderne tid.

Digital humaniora

Studenter gode it kunnskaper kan vurdere å skrive mer metodisk anlagte masteroppgaver med utgangspunkt i gamle og nye digitale verktøy som kunstig intelligens, kartanalyse (GIS) ol. Eksempelvis:

- Trening av KI-baserte algoritmer for lesing og transkripsjon av historisk håndskrevet kildemateriale, for bruk kvalitativt eller kvantitativt eksempelvis i korpusanalyser ol.
 - Det finnes store mengder skannet kildemateriale som er lite tilgjengelig og derfor også lite anvendt. Historiske reisebeskrivelser, dagbøker, supplikker ol. kan være interessante utgangspunkt.
- GIS og historiske kartanalyser. Ved hjelp av georeferanser og andre kilder kan historiske kart brukes som utgangspunkt for masteroppgaver om alt fra areal- og landskapsendringer, fraflyttinger, urban utvikling også videre.

Ta gjerne kontakt om du har andre ideer til metodiske oppgaver.